בעזרת

השי״ת

הוֹשַׁעְנָא שֶׁל שֵׁשׁ שָׁעוֹת

בְּחִינַת הַשָּׁלֹשׁ שָׁעוֹת רִאשׁוֹנוֹת שֶׁל הַיּוֹם, שֶׁהֵם זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע, וְזֶהוּ שֶׁאָנוּ מְבַקְּשִׁין הוֹשַׁעְנָא שֶׁל שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת, שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת דַּיְקָא, כִּי בָּהֶם צְרִיכִין יְשׁוּעָה גְּדוֹלָה. (לקוטי הלכות ק״ש ד)

גליון א׳

חשון תשפ״ז

בעזהשי״ת

קונטרס

’הושע נא שלש שעות‘:

לזרז מזורזים ולחזק מחוזקים, לחדש נעורינו בדברים אשר היו ברורים, ועדיין פשוטים, לכל מי שהתקרב לרבינו בכל הדורות, וכן נוהג מזמן רבינו ועד ימינו בכלל בתי הכנסת הנקראים על שמו הקדוש, באומן ובפולין, בירושלים ובצפת, בבני ברק ובוויליאמסבורג וכו׳, וב״ה כן נוהגים כלל חסידי ברסלב הע״י ההולכים בדרכי עצותיו הקדושים, ובע״ה בקונטרס זה ימצאו אמונה עם דעת בדבר נשגב זה.

דברי הרב והתלמיד

ליקוטי פנינים מספרי רבינו הק׳ ותלמידו הק׳ ותלמידיהם ותלמידי תלמידיהם זיע״א

זקניך ויאמרו לך

שיחות ומאמרים מזקני אנשי שלומינו זצ״ל ולהבחל״ח החיים איתנו שליט״א

סעיף גדול בשולחן ערוך

בירור וליבון הדברים מתוך דברי הפוסקים הראשונים והאחרונים

לתרומות עבור הפצת הגליון:

emuasuman@gmail.com

דברי הרב והתלמיד

ליקוטי פנינים מספרי רבינו הק׳ ותלמידו הק׳ ותלמידיהם ותלמידי תלמידיהם זיע״א

לְהִזָּהֵר לְהִתְפַּלֵּל תָּמִיד בַּבֹּקֶר הַשְׁכֵּם

רָאוּי לְהִזָּהֵר לְהִתְפַּלֵּל תָּמִיד בַּבֹּקֶר הַשְׁכֵּם בְּכָל מַה שֶּׁיּוּכַל כִּי לְפִי גֹּדֶל מַעֲלַת הַתְּפִלָּה שֶׁיְּקָרָה מַעֲלָתָהּ מְאֹד מְאֹד, מִי יוֹדֵעַ אִם יִזְכֶּה אַחַר כָּךְ לְהִתְפַּלֵּל, עַל כֵּן כָּל מַה שֶּׁיּוּכַל לְהַקְדִּים עַצְמוֹ רָאוּי לוֹ לְזָרֵז מְאֹד וּלְהַקְדִּים:

שיחות הר״ן לא

יְסוֹד גָּדוֹל לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ

וְאִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ יוֹתֵר כִּי כְּבָר הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית, וְאַתָּה יָדַעְתָּ עִצָּם תְּשׁוּקָתֵנוּ לְהִתְפַּלֵּל תָּמִיד בַּבֹּקֶר הַשְׁכֵּם כַּאֲשֶׁר הִזְהִירָנוּ הוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, נָא בְּנִי שֶׁתַּרְגִּיל עַצְמְךָ בָּזֶה, מִי יִתֵּן שֶׁתִּזְכֶּה לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל יוֹם תְּפִלַּת הַוָּתִיקִין, אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לְךָ, כִּי כְּשֶׁמִּתְפַּלְּלִין בַּבֹּקֶר הַשְׁכֵּם, יֵשׁ פְּנַאי וְחֵרוּת כָּל הַיּוֹם לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ.

אַשְׁרֵינוּ מַה טּוֹב חֶלְקֵנוּ, עַל כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁזָּכִינוּ לְקַבֵּל מִפִּי עֵינֵי הַיְשׁוּעָה, כִּי גַּם הַנְהָגָה הַזֹּאת הַנַּ״ל הוּא יְסוֹד גָּדוֹל לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

עלים לתרופה ה׳ כי תבא תקפ״ט

יִתְפַּלֵּל תֵּכֶף בְּלִי אִחוּר

צָרִיךְ לְהִזָּהֵר לְהִתְפַּלֵּל תָּמִיד בַּבֹּקֶר הַשְׁכֵּם, וְתֵכֶף שֶׁיַּתְחִיל לְהָאִיר הַיּוֹם יִתְפַּלֵּל תֵּכֶף בְּלִי אִחוּר, וְלֹא יִלְמַד עוֹד, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה שׁוּם דָּבָר מֵעֲסָקָיו, עַד שֶׁמִּתְפַּלֵּל. וְגַם אַל יִטְעֶה בַּטָּעוּת שֶׁל הַמַּחֲמִירִים בְּעִנְיַן הַנְּקִיּוּת וּמְבַלִּים זְמַן עַל זֶה וּמְבַטְּלִין רֹב יְמֵיהֶם מִתּוֹרָה וּתְפִלָּה מֵחֲמַת זֶה, וְגַם מְאַבְּדִים אֶת גּוּפָם בַּיָּדִים וּבָאִים לִידֵי חֳלָאִים רַבִּים עַל יְדֵי זֶה כַּיָּדוּעַ כָּל זֶה. כִּי הַכֹּל הֶבֶל וּשְׁטוּת, וְהוּא רַק מַעֲשֶׂה בַּעַל דָּבָר שֶׁמַּלְבִּישׁ עַצְמוֹ בְּחֻמְרוֹת אֵלּוּ, כִּי בֶּאֱמֶת כָּל זְמַן שֶׁאֵין נִצְרָךְ לִנְקָבָיו מַמָּשׁ מֻתָּר לְהִתְפַּלֵּל.

וְאַל תַּשְׁגִּיחַ כְּלָל עַל סְבָרוֹת הַמַּחֲמִירִים בְּעִנְיָן זֶה כִּי טָעוּ בָּזֶה מְאֹד. וַאֲפִלּוּ אִם נִמְצָא בְּאֵיזֶה פּוֹסֵק חֻמְרָא בָּזֶה אֵין הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ כְּנֶגֶד רֹב הַפּוֹסְקִים הַמְקִילִים בָּזֶה מְאֹד. וְגַם הַפּוֹסֵק הַמַּחְמִיר לֹא כֵּוָן כְּלָל חַס וְשָׁלוֹם לְחֻמְרוֹת שֶׁל שְׁטוּת שֶׁל אֵלּוּ הַמְבַלִּים זְמַן עַל זֶה, וְרֹב יְמֵיהֶם הֵם עוֹבְרִים זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה, וְגַם אַחַר כָּךְ תְּפִלָּתָם וַעֲבוֹדָתָם מְבֻלְבֶּלֶת מְאֹד מֵחֲמַת זֶה. וְיֵשׁ לְךָ עַל מִי לִסְמֹךְ עַל רֹב הַפּוֹסְקִים וְרֹב הַצַּדִּיקִים בְּיָמֵינוּ שֶׁהִזְהִירוּ מְאֹד לְבַלִּי לְהַשְׁגִּיחַ עַל זֶה כְּלָל.

ליקוטי עצות תפילה צא

קְרִיאַת שְׁמַע וּבִרְכַּת יוֹצֵר – לְצַיֵּר הָאוֹר לִבְרָכָה

וְעַל כֵּן זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית נִמְשָׁךְ עַד שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת. כְּנֶגֶד תְּלַת מִחִין שֶׁהֵם בְּחִינַת הַכֵּלִים שֶׁבָּהֶם נִצְטַיֵּר הָאוֹר כַּנַּ"ל. וְעַל כֵּן כְּשֶׁנִּמְשָׁךְ אוֹר יוֹם לְהִצְטַיֵּר לְמַטָּה נִמְשָׁךְ הַצִּיּוּר שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת כְּנֶגֶד שְׁלֹשָׁה מוֹחִין שֶׁעַל יָדָם הַצִּיּוּר כַּנַּ"ל. וְעַל כֵּן כָּל אוֹתָן שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת אָז הוּא זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית כְּדֵי לִזְכּוֹת עַל יְדֵי הַקְּרִיאַת שְׁמַע לְצַיֵּר הָאוֹר

לְמַעְלָה בִּבְחִינַת בְּרָכָה. כְּדֵי לְתַקֵּן עַל יְדֵי זֶה כְּלֵי הַמּוֹחִין. עַד שֶׁיִּהְיֶה הָאוֹר נִמְשָׁךְ וְנִצְטַיֵּר תָּמִיד בִּבְחִינַת בְּרָכָה כַּנַּ"ל.

וְזֶה בְּחִינַת קְדֻשָּׁה מְשֻׁלֶּשֶׁת שֶׁאוֹמְרִים בִּבְרִכַּת יוֹצֵר אוֹר. קְדֻשָּׁה מְשֻׁלֶּשֶׁת הִיא כְּנֶגֶד תִּלַּת מוֹחִין, חָכְמָה בִּינָה דַּעַת, כַּיָּדוּעַ. כִּי הַמּוֹחַ נִקְרָא קֹדֶשׁ. וְעַל יְדֵי קְדֻשָּׁה מְשֻׁלֶּשֶׁת מְקַדְּשִׁין הַתִּלַּת מוֹחִין שֶׁיִּהְיֶה בִּבְחִינַת תִּקּוּן הַבְּרִית שֶׁנִּקְרָא קְדֻשָּׁה. כִּי כָּל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא גֶּדֶר עֶרְוָה אַתָּה מוֹצֵא קְדֻשָּׁה, וְעַל יְדֵי זֶה זוֹכִין לְצַיֵּר הָאוֹר לִבְרָכָה. שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת קְרִיאַת שְׁמַע כַּנַּ"ל. וְזֶהוּ בְּחִינַת 'לְעֻמָּתָם מְשַׁבְּחִים וְאוֹמְרִים בָּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ'. מְקוֹמוֹ דָּא כֶּתֶר כַּיָּדוּעַ. וְכַמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּהַתּוֹרָה אָמְצָעִיתָא דְּעָלְמָא וְכוּ' (בְּסִימָן כד). כִּי אָנוּ מַמְשִׁיכִין הָאוֹר מִשָּׁרְשׁוֹ הֶעְלְיוֹן מִמָּקוֹם שֶׁהוּא קָמִיץ וְסָתִים. וּלְצַיְּרוֹ שָׁם מִיָּד בִּבְחִינַת בְּרָכָה בְּשָׁלֹשׁ בְּחִינוֹת הַצִּיּוּר שֶׁצְּרִיכִין לְצַיְּרוֹ עַל יְדֵי הַשְּׁלֹשָׁה מוֹחִין שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת שָׁלֹשׁ קְדֻשּׁוֹת כַּנַּ"ל.

כִּי עִקַּר הַצִּיּוּר בִּשְׁלֹשָׁה הָעוֹלָמוֹת שֶׁהֵם בְּרִיאָה יְצִירָה עֲשִׂיָּה. כִּי אֲצִילוּת שָׁם עִקַּר בְּחִינַת קָמִיץ וְסָתִים וְשָׁם נֶאֱמַר לֹא יְגוּרְךָ רָע. כִּי אֵין לְהַקְלִפּוֹת אֲחִיזָה שָׁם כְּלָל. כִּי שָׁם כֵּלוֹ אֱלֹקוּת גָּמוּר. כִּי תַּמָּן אִיהוּ וְגַרְמוֹי חַד בְּהוֹן וְכוּ' כַּיָּדוּעַ, וְעַל כֵּן אֵין שַׁיָּךְ שָׁם צִיּוּר הָאוֹר לְפִי הַכֵּלִי כְּלָל. רַק כְּשֶׁמַּתְחִיל הָאוֹר לֵירֵד לַבְּרִיאָה, יְצִירָה, עֲשִׂיָּה, שָׁם מִצְטַיֵּר הָאוֹר כִּי עִקַּר הַתְּחָלַת הַצִּיּוּר הוּא מִבְּרִיאָה שֶׁהִיא בְּחִינַת בִּינָה דִּמְקַנְּנָא בְּכָרְסַיָּא שֶׁהִיא בְּרִיאָה כַּיָּדוּעַ. וּבִינָה הִיא בְּחִינַת נְקֵבָה צֵירֵי כַּיָּדוּעַ. אֲבָל אַף עַל פִּי שֶׁהָאוֹר הוּא בִּבְחִינַת צִיּוּר בָּעוֹלָם הַבְּרִיאָה. אַף עַל פִּי כֵן כְּנֶגֶד עוֹלַם הַיְצִירָה הוּא בִּבְחִינַת קָמִיץ וְסָתִים. בְּחִינַת חֹשֶׁךְ שֶׁאֵין בּוֹ שׁוּם תְּפִיסָה. שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ כַּנַּ"ל. וּכְשֶׁיִּוָּרֵד לַיְצִירָה שָׁם מִצְטַיֵּר יוֹתֵר בִּבְחִינַת אוֹר. עַד שֶׁיִּוָּרֵד וּבָא לְמַטָּה בְּעוֹלַם הָעֲשִׂיָּה שֶׁשָּׁם גְּמַר הַצִּיּוּר. נִמְצָא שֶׁעִקַּר הַצִּיּוּר הוּא בִּשְׁלֹשָׁה עוֹלָמוֹת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, עֲשִׂיָּה. כִּי הַצִּיּוּר הוּא בִּשְׁלֹשָׁה בְּחִינוֹת. בְּחִינַת אוֹר, מַיִם, רָקִיעַ, כַּיָּדוּעַ.

וּכְנֶגֶד כָּל זֶה הֵם בְּחִינַת הַשָּׁלֹשׁ שָׁעוֹת רִאשׁוֹנוֹת שֶׁל הַיּוֹם שֶׁהֵם זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע. כִּי בָּהֶם נִצְטַיֵּר הָאוֹר וְכוּ', וְעַל כֵּן הֵם שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת כַּנַּ"ל. וְזֶהוּ שֶׁאָנוּ מְבַקְּשִׁין בְּהוֹשַׁעְנוֹת. הוֹשַׁעְנָא שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת. שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת דַּיְקָא. כִּי בָּהֶם צְרִיכִין יְשׁוּעָה גְּדוֹלָה כְּדֵי לְצַיֵּר הָאוֹר לִבְרָכָה כַּנַּ"ל:

ליקוטי הלכות קריאת שמע ד' ט

אֵיךְ עוֹבְרִים בְּכָל יוֹם זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע

דִּבְּרוּ לִפְנֵי מוֹהַרַנַ"ת פַּעַם אַחַת מֵעִנְיַן הַפִּרְצָה שֶׁנִּפְרְצָה בִּמְדִינַת אַשְׁכְּנַז לְגַלֵּחַ אֶת הַזָּקָן וְהַפֵּאוֹת, וְעָמַד אָז לְפָנָיו הָר' מֵאִיר מִשֶּׁעפְּלִיק שֶׁהָיָה אִישׁ יָרֵא וְחָרֵד לִדְבַר ה' וְהִתְחִיל לְתָמֵהַּ מְאֹד עַל זֶה, עָנָה וְאָמַר, אֵיךְ עוֹבְרִים בְּכָל יוֹם עַל חֻמֵּשׁ לַאוִין, וְהֵשִׁיב לוֹ מוֹהַרְנַ"ת זַ"ל: הֲלֹא אֵיךְ עוֹבְרִים [בִּמְדִינָתֵנוּ] בְּכָל יוֹם זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע:

כוכבי אור – אנשי מוהר"ן יז

זקניך ויאמרו לך

שיחות ומאמרים מזקני אנשי שלומינו זצ"ל
ולהבחל"ח החיים איתנו שליט"א

רבינו כבר ראה דבר זה ברוח קדשו

הרב החסיד ר' **לוי יצחק בנדר** זכרונו לברכה

דעת רבינו הקדוש היה, שיש להיזהר להתפלל על כל פנים לפני סוף זמן קריאת שמע הראשון כשיטת המגן אברהם, ורבינו ראה דבר זה ברוח קדשו, שיגיע עת ויהיו כאלו שיטעו ויאחרו זמן קריאת שמע ותפילה, ולכן קבע לנו הזהירות בזה.

ואכן זהו שבח תפארת כלל בתי הכנסיות הנקראים על שמו הקדוש, שמחמת שהזהירנו רבינו הקדוש לבלי לזוז זיז כל שהוא מסעיף קטן בשולחן ערוך, על כן נזהרים להתחיל התפילה בצפרא דשבתא, בזמן של שעה אחת קודם זמן קריאת שמע הראשון, וכמו אשר היה בזמן רבינו ז"ל ללא שום שינויים.

שיח שרפי קודש החדש חלק ג' תכ"ח

רבינו דיבר על זה בפירוש

הרה"ח ר' **נתן אפרים קעניג** שליט"א

שאלה: מדוע הקפידו אצל אנ"ש על זמן קריאת שמע הראשון, ומה הענין של הקפידא על קריאת שמע וברכותיה?

תשובה: אקדים בשאלה פשוטה יותר – לכאורה לפי מה שכתוב בתורה, מספיק לנו רק לקרוא את הפסוקים של קריאת שמע, עד 'על לבבך', וזהו.

אלא, שאם מתבוננים במה שתיקנו לנו אנשי כנסת הגדולה את הברכות קריאת שמע, כמו שמבואר בגמרא, רואים מזה שאנשי כנסת הגדולה הבינו שכך הוא רצון ה', שנקרא את כל הקריאת שמע, ונסמיך לזה את הברכות שלפניה ואחריה. וזה כזה עיצוב ומהות, שמורה לנו על גדולת קריאת שמע, מה זה קריאת שמע.

וממילא לא מספיק מה שאתה מתיישב, וחובש את המגבעת והחליפה, ואפילו חוגר את עצמך עם ה'גארטל' - וקורא קריאת שמע לבד; כי חז"ל ייצרו את קריאת שמע איך זה רצוי ומתקבל, הם ביקשו שקריאת שמע תהיה בצורה רצויה.

וביותר הענין מבואר היטב על פי דברי רבינו בתורה י"א בחלק הראשון, שדווקא בזה תלוי כל ההשפעות שבעולם, מה שכולם כל כך צועקים שחסר להם שפע - אם זה בבריאות, אם זה בפרנסה, אם זה בנחת, ואם בשאר מישורין. שבשביל זה צריך לדעת - לא רק עצות, אלא לדעת גם את הסודות איך שחז"ל גילו לנו מה ממשיך את השפע.

במקום נוסף בליקוטי מוהר"ן רבינו מדבר על ענין קריאת שמע, בתורה ל"ו בחלק הראשון, שם הוא מאריך בענין של ירידת השפע וכו'. ועל תורה זו ישנה הלכה בליקוטי הלכות (הלכות קריאת שמע, הלכה ד), שם רבי נתן כל כך מפרט על הענין של המשכת השפע בעולם - באיזה זמנים זה נעשה, והוא מבאר שם שכשעובר זמן קריאת שמע – אזי הכל כבר מצוייר, ואז זה כבר כמו להתעסק בדבר שאינו יכול לשנות. אלא שחז"ל אומרים (משנה ברכות א, ב) – 'לא הפסיד', אבל הוא גם לא מרוויח. מה שאין כן כשאדם קם מוקדם וקורא קריאת שמע – כך מבואר מדברי רבי נתן שם - שהוא יושב כביכול עם פמליא של מעלה, וגורם להוריד שפע כזה, וכולם גם מסכימים בזה, כי זה הזמן שאכן יורד השפע, והוא זוכה לגרום לצייר את זה לטובה. אבל אחרי הזמן – זה כבר אחרי הזמן.

וגם מדברי חז"ל בגמרא (ברכות י:) שמפרשים ש'לא הפסיד' היינו שלא הפסיד הברכות, אפשר לדייק מזה את גודל החשיבות שייחסו לענין, שזהו ה'מתכון' שאנשי כנסת הגדולה העמידו לנו - איך אומרים את הקריאת שמע, ואיך מעלים אותה למעלה, ושכך מעטרים אותה וסומכים אותה עם אלו הברכות, ברכת יוצר אור, וברכת אהבת עולם - הענין של אהבת התורה וקיום התורה, ושאר ברכות.

ובענין של זמן קריאת שמע, הראשון או הזמן השני - צריך לדעת שהזמן הראשון הוא גם רק בדיעבד; יהודי צריך לקרוא קריאת שמע בזמן, וכמו שאומרים - 'עבידין לי חטיבא בדנח ושקעתא' (מתוך פיוט ה'אקדמות'), שזה הזמן - לפני זריחת השמש, זה הזמן שצריך לקרוא קריאת שמע לכתחילה, אז מקבלים עול מלכות שמים, וזהו הזמן המבורך ביותר, שאז גם המצווה הזו מלווה אותו במשך כל היום, כמו שחז"ל מחשיבים את זה.

והזמן של ה'שלוש שעות', זה כבר בדיעבד – שעד אז אתה עוד יכול, אתה עוד יכול להספיק את מה שצריך. וממילא ללכת ולהסתמך עוד יותר ועוד יותר?!...

וחשוב לדעת, שרבינו דיבר על זה בפירוש - הזמן קריאת שמע הראשון, של המגן אברהם. וממילא מה צריך יותר ברור מזה? זה הרי דברים ברורים שיצאו מפיו! והרי אפילו על דברים שמסתפקים שרבינו אמר או איך שזה מתפרש וכו' - אנשים מוכנים לעשות כל מיני מאמצים ולהוציא כסף, כוחות ואנרגיה - על סמך שאולי רבינו אמר משהו. פה רבינו אמר מפורש - זמן קריאת שמע הראשון של המגן אברהם. וממילא איפה נשאר שאלות?! ומה שייך הטצדקי שחושבים כך או כך.

ואכן, יש הזדמנויות בחיים שחייבים להסתמך על זמן קריאת שמע השני, כמו אם האדם לא מרגיש טוב לפעמים, או שהוא חזר מאוחר בלילה מאיזה אירוע והוא נרדם באונס וכדו' - והוא חייב להזדרז להספיק לכל הפחות את

הזמן קריאת שמע השני; אבל לכתחילה כשאדם מתכנן את הסדר יום - חייב שזה יהיה לפחות עם הזמן קריאת שמע הראשון! איך אפשר אחרת?

והאמת היא – שהאדם, איפה שהוא מעמיד את עצמו שם הוא נמצא, ואם הוא ייקח על עצמו את הזמן קריאת שמע הראשון, אזי ה' יעזור לו שאכן יעמוד בזה, ובמקרים של דיעבד – יהיה לו את הזמן קריאת שמע השני. אבל שלכתחילה יהיה לו את הזמן קריאת שמע השני - מה יהיה לו בדיעבד?... והרי בהכרח שיש הזדמנויות כאלו.

וגם כעצה טובה; הרי העולם זקוק להרבה רחמי שמים, אנחנו רואים - הנסיונות הם כל כך רבים, כל כך הרבה קשיים בעבודת ה', היצר מנסה ובא עלינו מכל מיני כיווני דרך - לטשטש לנו את הבהירות, להסית אותנו מהדרך הישרה; אבל ברגע שיש לאדם את הפירוט המדוייק איך הוא צריך להתנהג באופן של לכתחילה - אז יש לו את הסייעתא דשמיא של לכתחילה.

איי, כולם צועקים גיוואלד - הנסיונות הם קשים, כל מיני מעברים שהם קשים. והרי כל אדם רוצה בגשמיות לחיות לכתחילה – חיים יותר קלים, יותר נוחים; ואכן הקדוש ברוך הוא מנהיג את עולמו יותר יפה ויותר יפה, ובגשמיות - פשוט לכולנו שצריך להתאמץ בשביל שיהיה לו נוחות, אבל כשנוגעים בענייני רוחניות – משום מה זה כאילו פחות מהמחויבות שלנו, וחבל.

נקווה שה' יחזק את כולנו שנוכל להיות לכתחילה, וכמו שידוע שהבעל שם טוב ככה נהג, ורבינו ככה נהג, ואנשי שלומינו ככה נהגו - להתפלל מוקדם. ובוודאי שהדברים האלו צריכים חיזוק, והיצר יש לו בזה כל מיני טצדקי שלו לקרר אותנו בזה, וזהו העמלק 'אשר קרך בדרך', שעל זה יש לנו את המצווה התמידית - לזכור בכל יום את מעשה עמלק.

זה מה שיש לי לומר בענין, וה' יעזרנו בכל ההשפעות הטובות.

מתוך בטאון 'תבונות' תמוז תשפ"ז - תשוח"ח למערכת הגליון

סעיף גדול בשולחן ערוך

בירור וליבון הדברים מתוך דברי הפוסקים הראשונים והאחרונים

פרק א׳

הנה ידוע ומפורסם מנהג חסידי ברסלב מאז היוסדה ע״י רבינו הקדוש זיע״א, **לקרוא קריאת שמע עם ברכותיה קודם סוף זמן קריאת שמע** (הראשון, דהיינו כשיטת התרומת הדשן לחשב השעות זמניות מעלות השחר עד צאת הכוכבים, ונתפשטה שיטה זו בשם המגן אברהם דקאי כוותיה), **וממילא גם סומכין גאולה לתפילה, ומתפללים תפילת שחרית עם זמן קר״ש, וכל זה גם בשבת קודש**, וכל שכן בימות החול שאז מלכתחילה רובם קורין אותה כותיקין עם הנץ החמה, ומי שאינו מספיק להתפלל עם הנץ החמה קורא אותה בברכותיה לפני סוף זמנה וסומך גאולה לתפילה ומתפלל אז.

ואם כי מנהג קדוש זה הונהג בברסלב ע״י רבינו הק׳ זיע״א בעצמו, וכך נמשך זמן רב עד ימינו אנו, כאשר תראינה עיניכם במדורים אחרים בקונטרס זה, באנו במדור זה להודיע ולהיודע, שכן אכן ראוי לנהוג גם מעיקר הדין, וזו היתה תקנת חכמים מלכתחילה באמרם שזמן קריאת שמע נמשך עד ג׳ שעות, ולא היתה כוונתם לחלק את קר״ש מברכותיה ולקרותה לבד לפני סוף זמנה, ולקרותה שוב בברכותיה לא בחול ולא בשבת, אלא בדיעבד כשאיחר ולא הספיק לקרותה קודם זמנה, ובמצב כזה הזכירו האחרונים עצה לקרותה על כל פנים קודם סוף זמן קריאתה בלא ברכותיה.

ובשולחן ערוך בעצמו עדיין לא נזכר ענין זה כלל, אלא כתב בפשיטות שהמאחר קוראה בברכותיה לאחר זמנה, ואז אע״פ שהפסיד שכר קר״ש בזמנה, עדיין לא הפסיד הברכות, וכשעברו ג״כ ד׳ שעות דהיינו סוף זמן תפילה הפסיד גם הברכות (זולת באונס), ורק אז נזכר ענין קריאת

שמע לבד בלא ברכותיה, אלא שכאמור בספרי האחרונים נזכר שבמצב של בדיעבד, דהיינו שרואה שאינו יכול להספיק לקרותה עם ברכותיה בזמנה, בוודאי יזדרז על כל פנים לקרותה בלא ברכותיה לפני התפילה, וכל זה באקראי בלבד ולא דרך קבע ח"ו, כמפורש בדברי הפוסקים על ענין זה, וכידוע מדברי הפוסקים בשאר ענינים שאין הנהגה קבועה יכולה להיקרא בשם דיעבד, כאשר יבואר כל זה בהמשך המאמר בפרקים הבאים אי"ה.

ועצה זו נזכרת בפוסקים רק למי שרואה שבסדר תפילתו יפסיד זמן קריאת שמע, אבל לא למי שיספיק לקרותה כתיקונה בזמנה עם ברכותיה, וכבר נמצא דיון ארוך בספרי הפוסקים אחרונים, על ענין עצת הרעק"א לעשות תנאי מי שמסופק אם יגיע לקר"ש בברכותיה בזמנה, או שיודע שיספיק רק הזמן השני כשיטת הלבוש הנקרא זמן הגר"א ובעל התניא.

כמו"כ יש דיון בפוסקים במי שער בשעת הנץ החמה ואינו יכול להספיק לקרותה אז בברכותיה, והוא עומד להתפלל אח"כ בתוך זמן קר"ש, האם עדיף לחטוף גם ענין קריאת שמע קודם הנץ החמה בלא ברכותיה, כדי לקיים מצוה מן המובחר, ולכמה פוסקים ראוי שלא לעשות כן בשביל הידור מצוה מן המובחר, ועדיף שיקראנה כמצוותה עם ברכותיה, ורק באופן שיאחר לקרותה אחר זמנה יקרא בלא ברכות לפני התפילה.

ומפורש בפוסקים שאין ענין זה דומה כלל לתפילת ערבית וקריאת שמע של ערבית שיש הרבה הקוראים אותה בברכותיה קודם צאת הכוכבים, ואח"כ חוזרים וקוראים אותה לבדה בלא ברכותיה, כי מפלג המנחה נקרא זמנה לר"י, ולהרבה ראשונים ק"ש זו עיקר, ע"כ גם אנן שמחמירים בזה אין זה דומה לק"ש של שחרית שאחר שלש שעות נגמר זמנה מדאוריתא כי כבר לא מקרי ובקומך, ואעפ"כ מי שאיחר אז, אמרו חכמים שעדיין יכול לקוראה בברכותיה, וכאשר יבואר עוד במקומו בע"ה.

ומה שבימינו הונהג בהרבה מקומות באופן אחר, אינו נכון כלל עכ"פ לכתחילה, וכבר צווחו על זה כמה מגדולי הפוסקים כאשר יבואו

דבריהם בהמשך, וגם אצל אלו שהונהג כן היה זה מחמת הוראת שעה בשביל להציל מאיסורים גדולים יותר, ואח"כ כבר נשאר הנהגה עקומה זאת בדורות שכבר לא היה צריך לה, בבחינת דור דור ודורשיו.

ואם כי בקהילות מסויימות אכן נוהגים כן וסומכים בזה על הנהגת רבותיהם וכדו' שהיה מחמת חשבונות שונות וכנ"ל, הרי שאנחנו חסידי ברסלב שרבינו זיע"א נהג והנהיג כעיקר הדין לכתחילה, בוודאי שאין לנו שום פתחון פה לתרץ על זה.

וזהו הריוח הגדול שיש לנו אב זקן הוא רבינו מאז ועד ימינו, ויש לנו רבי אחד שהוא היה הרבי של מוהרנ"ת ושל כל הדורות תלמידיהם ותלמידי תלמידיהם, הוא האדמו"ר הזקן והוא האדמו"ר האמצעי והוא האדמו"ר הצעיר, והוא אדמו"ר שלנו כהיום הזה, כאשר הזכיר ענין זה החסיד ר' לוי יצחק בנדר ז"ל ויובאו דבריו בע"ה באחד הקונטרסים אשר יצאו לאור במשך התקופה הבעל"ט.

אי לזאת חובה עם זכות עצומה מוטלת על כל אחד ואחד מאנשיו הע"י, לעשות כל מה שביכולתו לקיים זאת בלי שום חכמות, ועכ"פ לדעת האמת, ולכסוף ולהשתוקק ולחשוב מחשבות, ולטכס עצות, ולבלי להניח את הרצונות והכיסופין לזה אף אם יעבור עליו מה.

וכמו שלימדנו רבינו ומוהרנ"ת על כל דבר שבקדושה שאפילו אם עומד רחוק ממנה אלפים פרסאות, ימשיך לרצות ולהשתוקק אל האמת, עד שברבות הימים בוודאי יזכה להגיע ולקיים הדברים כפשוטן בלי שום חכמות, ובפרט בדבר זה שהוא עיקר גדול בכל ענינו של רבינו כמבואר בשיחות הר"ן ובעלים לתרופה וכמועתק בשאר המדורים, ואיך שיהיה עכ"פ לא יעקם ויסלף האמת כפי מה שקל ונוח לו.

וע"כ נלקט במדור זה מעט מזעיר דבר ה' זו הלכה, שכל הנ"ל מבואר בדברי הפוסקים בפירוש או מכללא, ואינו מידת חסידות אלא עיקר הדין עכ"פ לכתחילה, וישמע חכם ויוסיף לקח:

זה לשון המחבר סי' נח ס"ו: **אע"פ שזמנה נמשך עד סוף השעה הג', אם עברה שעה ג' ולא קראה קורא אותה בברכותיה כל שעה ד' שהוא שליש היום, ואין לו שכר כקורא בזמנה,**

ואם עברה שעה ד׳ ולא קראה, קוראה בלא ברכותיה כל היום.

ומקור הדברים בטור אלא ששם כתב הלשון אם נאנס ולא קרא, וז״ל: **אע״פ שזמנה נמשך עד סוף שעה שלישית אם נאנס ולא קרא יכול לקרותה עם ברכותיה כל שעה רביעית ומיהו אין לו שכר בקורא בזמנה אבל מכאן ואילך לא יקרא בברכותיה ואם יברך חוי ברכה לבטלה.**

וכתב על זה בית יוסף וז״ל: **ורבינו שכתב אם נאנס ולא קרא יכול לקרותה עם ברכותיה כל שעה רביעית אם בדוקא נקט נאנס לומר דאם לא נאנס לא איני יודע זו מנין לו ואפשר דלא נקטיה בדוקא אלא אורחא דמלתא נקט שאין דרך להתאחר מלקרוא ק״ש עד אחר שלש שעות אם לא מחמת אונס:**

ובמשנה ברורה שם כתב: **וצריך לגומרה כולה בזמנה, והמאחרים קריאת שמע בשביל ציצית או תפילין טועים, אלא יקרא ק״ש בברכותיה בזמנה בלא ציצית ותפילין.. ואפילו אם ספק לו שמא יעבור זמן ק״ש ג״כ אין להמתין על טלית ותפילין דאינו מעכב זה את זה אבל בלאו הכי ימתין דכל הקורא ק״ש בלא תפילין כאלו מעיד עדות שקר בעצמו. ויש אנשים שמאחרים זמן ק״ש בשביל תפילה בצבור וגם זה שלא כדין הוא.**

עוד כתב שם: **ובשבת ויו״ט מצוי מאוד לעבור זמן ק״ש מפני כמה דברים, על כן החכם עיניו בראשו לקבץ מנין ולהתפלל קודם.**

ואכן, החכם האמיתי רבינו הקדוש זיע״א כבר היו עיניו בראשו, וראה בימיו את כל אשר יהיה בימי עקבתא דמשיחא אלו בענין זה, ועל כן כבר הזהיר על זה מתחילה, וקיבץ מנין אנשיו להתפלל קודם, וכמבואר בדברי החסיד ר׳ לוי יצחק בנדר ז״ל אשר הובאו בקונטרס זה במדור זקניך ויאמרו לך, ע״ש.

ומכל זה מובן שגם בשבת יש לקרותה בברכותיה בזמנה, ומה שכתב הרמ״א בשולחן ערוך סימן רפ״א: **ונוהגים שבשבת מאחרין יותר לבא לבית הכנסת מבחול, משום דבתמיד של ימות החול נאמר בבוקר ואצל שבת נאמר וביום השבת דמשמע איחור**, היינו שלפי שיטה זו אין צריך להתפלל אז עם הנץ החמה, וכבר כתב על זה המשנה ברורה שם: **ומ״מ צריכין ליזהר שלא**

לעבור זמן ק"ש, וכן כתב המג"א ושאר פוסקים.

עוד כתב המשנה ברורה בסימן מ"ו סקל"א לענין קריאת שמע דקרבנות: **אך יכוין שלא לצאת אלא אם כן ירא שהציבור יעברו זמן ק"ש אבל כשלא יעברו מוטב לצאת ידי ק"ש עם הציבור שבציבור יקרא כל השלשה פרשיות ובברכותיה כמו שתקנו חז"ל לכתחלה.**

היוצא לנו מכל זה לע"ע, שעיקר תקנת חז"ל בברכות קריאת שמע, היתה כדי לקרותה קודם סוף זמנה עם ברכותיה, ולא לחלקם לשנים, ואין להמתין אפילו על טלית או תפילין וכדו', אם לא יספיק לקרותה בזמנה עם ברכותיה, ומה שכתוב בכמה מקומות שיזהר עכ"פ לקרותה קודם התפילה בלא ברכותיה, היינו רק באקראי ובמצב של בדיעבד, וכאשר יתבאר באריכות בקונטרסים הבאים.

וכל זה הוא גם לדעת הראשונים והאחרונים דסבירא להו שברכות קר"ש אינם כברכת המצוות, אלא ברכות השבח שסמכוהו לקריאת שמע, ומכ"ש וכ"ש לדעת הני רבוותא הראשונים והאחרונים, דס"ל שברכות ק"ש הם כמו ברכת המצוות, דלדידהו הדבר חמור שבעתיים, כאשר יבואר בהמשך בע"ה.

ובאמת גם בלא כל הנ"ל, היינו צריכים להיות שש על אמרתו של רבינו, ולקיים כל אשר יאמר כי הוא זה, וכאשר עיננו רואות בשאר הדברים אשר צוה והנהיג רבינו, ואנשיו היקרים מצווים ועושים מסירות נפש גדולה, אשרי להם, מכ"ש בדבר זה אשר הוא גם מובן ומבואר בפשטות, והוא דבר הישר והנכון ע"פ ההלכה, והבעל דבר מתגבר ומתחדש על ענין זה ביותר, כאשר כבר אמרו חז"ל כרום זולות וכו', על כן החלש יאמר גבור אני, ובע"ה יזכה לרצות עכ"פ, עד שיזכה לבוא לזה לקיים הדברים כפשוטן.

וזאת למודעי, שאין הכוונה בכל זה, לעודד להתפלל במנין שהחזן ועוד כמה מתפללים הספיקו בו זמן ק"ש, (ולדאבונינו ישנם כאלו שאין להם שום ענין להספיק זמן ק"ש, אלא רק בשביל ההשתייכות החיצונית לדרך המסורה לנו, והם כשלעצמם מאחרים זמן ק"ש גם בימות החול וגם בשבת, ואעפ"כ עומדים בתוקף שהחזן יספיק לגמור ק"ש בזמנה, ונמצא כל הענין אינו אלא חוכא ואיטלולא, ולא לזאת היתה כוונתו של רבינו כלל כמובן לכל בר דעת, ואכמ"ל בדברים פשוטים אלו) אלא שכל יחיד ויחיד המקורב לרבינו יבטל דעתו, ויקבל כל אשר יאמר כי הוא זה.